

Zaterdag 19 december 1914 – ochtendeditie

De vluchtelingen in Brabant en Zeeland.

Inmiddels is er, naar aanleiding van de aanvraag om nog drie miljoen meer voor hulp aan de Belgische vluchtelingen, in de tweede kamer sprake geweest over dit onderwerp. En de minister van binnenlandse zaken heeft op de hem eigen sympathieke manier de moeilijkheden erkend, en tevens nog eens onwifelbaar bevestigd wat wij reeds schreven: “dat de regering ten volle gastvrijheid wil verlenen aan de ongelukkige Belgen.”

Wij hebben nu voor het eerst vernomen, dat de overweldigende stroom van vluchtelingen na het bombardement dan ook niet minder dan 900.000 berooide mensen over onze grenzen heeft geworpen. Een overrompeling die inderdaad niemand had kunnen verwachten. En dat er nu nog altijd een kleine 200.000, meest armlastig geworden Belgen voor het grote merendeel en voor onafzienbare tijd op huisvesting, voeding, kleding enz. in ons land zijn aangewezen. De voorziening hierin, in deze moeilijke tijden, nu het eigen economische leven ontwricht ligt, met de drommen van “oorlogswerklozen”, voor wie toch in de eerste plaats moet worden gezorgd, zij vereist heel wat zorg, heel wat overleg.

Aan de bedoeling van de regering, om de Nederlandse pers in de gelegenheid te stellen zich een onpartijdig oordeel over de toestanden te vormen, bleek reeds te zijn beantwoord. Tal van opmerkingen, naar aanleiding van wat de journalisten gezien hebben, gemaakt in bladen van de meest verschillende richting, vonden in de kamer aanstonds weerklank. En met een beminnelijke liberaliteit heeft minister Cort van der Linden gezegd:

Zijn er gebreken, vindt men gebreken, wie het ook zij, ik zal er werk van maken, wanneer ze te mijner kennis worden gebracht.

En een van de eerste gevolgen van de kritiek in de pers, waarin trouwens vrijwel alle bladen eenstemmig waren, schijnt er gelegen in de verblijdende verklaring van de minister dat het pakhuis Java te Roosendaal, dat vluchtkampen als te Bergen op Zoom, niet bestendig zullen worden als vluchtelingenverblijven. Ze worden opgeruimd, zodra dit mogelijk is.

Want, waar wij meenden in het belang van de vluchtelingen tegen te moeten opkomen, dat waren juist de plannen, die de regeringscommissaris te Roosendaal ons mededeelde, om de bedoelde verblijven te verbeteren en in te richten tot bestendig logies.

In de oude suikerrafinaderij Java zouden thans nog, nu die donkere zolders drie hoog reeds tien weken volgeladen bewoond zijn, in brandgevaar, in gevaar voor besmetting en een voortdurende bekommernis voor de mensen, ramen worden gehakt in de muren, trappen gebouwd aan de buitenkant, elektrisch licht aangelegd enzovoort. Het totaal aantal bewoners, vermeerderd met de ongeveer duizend uitgewekenen, die nog altijd huizen in de schuren van de boeren in de omtrek, zou worden gebracht op 3500. En daartoe zou het tot heden leeg gebleven deel van die fabriek er als behuizing aan worden toegevoegd.

De mededeling van de minister ontslaat ons nu van het voornemen, om nog door een uitvoerige beschrijving van dit verblijf de ongeschiktheid ervan aan te tonen. Alleen schijnt het gewent nog op te merken, dat de vluchtelingen hier uitsluitend worden gevoed met rijstsoep, bonensoep, spek en brood. Zij verlangen naar aardappelen. Onze leidsman verklaarde: "die zijn er niet."

Verschillende vluchtelingen beklagden zich, dat de voeding onvoldoende is. Deze klacht hebben wij op onze tocht nergens anders vernomen. Overal krijgen de mensen eten genoeg. Hier zijn er, die iedere dag met kleine aakjes het afval van het eten der soldaten gaan ophalen, om verzadigd te raken.

Over de plannen met het vluchtelingenkamp te Bergen op Zoom deelde jhr. Ruys de Beerenbrouck ons verleden week het volgende mee:

“Bergen op Zoom verkeert in staat van beleg. En van het begin af hebben de militairen daar meegewerkt om bij de overrompeling met vluchtelingen zoveel mogelijk te helpen. Die toestand is langzamerhand veranderd, toen de minister van buitenlandse zaken verklaard had, dat hij voor de uitgewekenen zou zorgen. Nu is alleen nog de kapitein Jentink in het bevel over het kamp voorlopig gecontinueerd. Hij wordt hierbij door officieren, onderofficieren en soldaten terzijde gestaan.

“Het was oorspronkelijk een militair kamp. Nu is enkel het militaire beheer daarvan overgebleven, onder toezicht van mij, in samenwerking met verschillende commissies, die helpen bij het uitdelen, enzovoort.

“De bevolking neemt er steeds toe. De laatste drie dagen alleen hadden zich daar opnieuw 600 mensen uit België gemeld.

“De bedoeling is nu”, zegde de commissaris, “om alle vluchtelingen uit de stad en de omtrek naar dit oord te verwijzen, met uitzondering van de gegoeden en de grensgevallen. De burgemeester en de commissaris van politie achten immers een langer verblijf van onbemiddelden bij particulieren, op grond van allerlei overwegingen, ongewenst. Er wordt gesproken van diefstal, van het verdwijnen van

aan vluchtelingen uitgedeeld voedsel in andere dan mensenmagen. U weet, dat over dit onderwerp in de gemeenteraad van Bergen op Zoom verschil van mening is gebleken. Het is voor mij moeilijk om mij te mengen in dit conflict. De indruk is gevestigd dat een gedeelte van de vluchtelingen buiten het vluchtoord misbruik maken van de omstandigheden. Het steuncomité zou mensen, die zijns inziens niet in het kamp horen, willen uitbested zien bij particulieren. Maar die grens is moeilijk te trekken. En de burgemeester en de militaire autoriteit wensen de gemeente zelf vrij te maken van lieden, die rijksvoeding genieten. Die horen thuis in het kamp menen zij. Inmiddels komen uit de Belgische grensgemeenten, waar gebrek heerst, voortdurend nieuwe uitgewekenen, die horen dat zij daar kosteloos eten en nachtverblijf krijgen.”

Wij bevonden ter plaatse dat er inmiddels in het Bergen op Zoomse kamp hard gewerkt werd aan het bouwen van loodsen, om de steeds groeiende bevolking te huisvesten. De bewoners, die vroeger inderhaast in grote tenten waren ondergebracht, voorzien van ligstro en dekens, waren er overvallen eerst door vorst, toen door zware regens. In de gemeenteraad was de onhoudbaarheid van deze toestand betoogd. En nu worden er lange houten barakken getimmerd, verdeeld in compartimenten van 20 bij 4 ½ meter, voor 35 personen. Een onderverdeling door schotten dient om de gezinnen zoveel mogelijk af te zonderen. Op 29 november is met dit werk begonnen. Het leven in de zogenaamde carrousel tenten en in de kleine soldatententen duurt nog overwegend voort. Op 8 december woonden er ruim vierduizend mensen in dit kamp. Maar men gaat voort er telkens nieuwe konvooien heen te zenden. De vorige avond waren er zo bv. nog onverwacht 126 aangekomen. En dan weet het bestuur niet waar zij neergelegd moeten worden.

Op 8 december waren er twee barakken klaar. Er waren er vijf in aanbouw. De bedoeling was om hiermee voort te gaan naar

behoefte. Die barakken zijn bevloerd, elektrisch verlicht; er staan kribben met stro, een plankje erboven dient als bergplaats, en door opklapbare bedden in de doorgangen kan dan het aantal mensen in zo'n 80 meter lange barak op 250 worden gebracht. Voor ieders barak, voor iedere tentenstraat is uit de vluchtelingen een "burgemeester" aangewezen, die verantwoordelijk is tegenover het bestuur, en zorgt voor de goede verdeling van eten, van brieven, kolen enzovoort. "Vier stoten op de hoorn, en zij komen allemaal op appel".

Van de 112 woonwagens vertelde ik reeds. En dat dus verreweg de grootste menigte kampbewoners nog in enkele heel grote of in de 250 à 260 tenten voor gemiddeld negen personen bivakkeert. In die grote ronde tenten schijnt het samenwonen van zo verschillende elementen, van mannen, vrouwen, meisjes, jongelui en kinderen in dichte groepjes bij elkaar op hun vierkantje stro, dat het meest op een hondennest lijkt, voor verscheidene mensen uiterst onaangenaam. Een werkelijk beeldschoon deerntje, nog heel gracieus gekleed in haar gedecolleteerd zwart zijden jurk, was er bezig het stro nog wat op te rakelen, waar ze sliep met vader, moeder, grote broers en zusters. "Het was heel naar" zegde ze "al waren de mensen ook wel goed voor haar." Maar zij had van de mannen veel te lijden. "Er zijn er verscheidene zo gemeen!".

Sommige gezinnen hadden met wat lappen de intimiteit van hun leven op dat kleine vakje zo goed mogelijk afgeschut voor onbescheiden blikken. Het leken wel de "huisjes" die kinderen zich maken als ze op zolder vader en moedertje spelen. En dat was dan met povere spullen hier en daar nog zo'n beetje gezellig ingericht.

Aan de ingang van die tenten hadden ze zelf een bordje aangeslagen: "Uw voeten afkuisen s.v.p." Het terrein eromheen was hier en daar

zeer drassig geworden en dat loopt anders maar modderig in, waar ze toch op die grond in het stro moeten slapen.

Eén vakje van zo'n grote tentvol was leeg. Daar was zoeven een roodvonkpatiëntje weggehaald om geïsoleerd te worden.

Over al de kleine tenten, in lange straten geschikt, sprak ik u al. De mensen geven hier de voorkeur aan, omdat zij er met het eigen gezin, met een groepje van zo acht, negen personen op zichzelf mogen wonen. Van onderen is er een walletje van stro rondom voor de kou, en een greppel daaromheen, die het water afleidt. Het was er droog, warm, goed beschut en meestal heel netjes gehouden, over het algemeen was het er volgens ons nog wel om in uit te houden. Al is het er natuurlijk laag en ... enfin, een kleine tent in de winter. Er waren er, daar stond het hokje met stro buiten voor de meegevluchte hond; een zelfs met een kleine duiventil.

In de melk- en paptent waren de dames bezig voor de kleine kinderen te zorgen. En de Belgische koks stonden in de centrale keukens te roeren bij de enorme ketels. Maar ook hier weer: nooit aardappelen. De ons vergezellende luitenant beweerde: "ze waren te lui om ze zelf te schillen." Maar waarom doen de vrouwen dit dan wel zo trouw overal elders, en bijvoorbeeld ook in het grote kamp van Baarle Nassau? Dit schijnt een kwestie van tact, om met de mensen om te gaan. En of die tact hier nu wel aanwezig is, betwijfelden we reeds aanstonds, toen deze zelfde luitenant de Nederlandse pers ontving met de mededeling, dat hij heel de bevolking op één na met zijn Spaans rietje zou willen afranselen. En dan dat nazicht dag en nacht over deze gemengde kolonie, door landweersoldaten ... Neen, nog minder dan de inrichting van dit vluchtoord beviel ons de geest waarin het, blijkens onze leidsman, wordt beheerd. En juist de directie over zo'n kolonie kan zoveel goed maken, de stemming zo zeer bevorderen.

Ik stel mij voor, dat het mogelijk zou zijn, met de beschikbare middelen de mensen het leven hier nog draaglijk te maken. Maar nu liet die stemming veel te wensen, al scheen het ons, op de onhoudbaar overvolle carrouseltenten na, hier nu nog niet zo ongeschikt te wezen.

En toch lazen we met voldoening, dat ook dit kamp zal worden opgeruimd zodra het mogelijk is.

Als wij goed verstaan hebben zijn er in Bergen op Zoom alles te samen nog een kleine 15.000 vluchtelingen.

Voor ik u nu in een slotartikel nog een en ander ga vertellen uit Zeeuws Vlaanderen en het veel besproken Baarle Nassau, besluit ik dit keer met te voldoen aan het verzoek van het gemeentebestuur van Vlissingen, om enkele opmerkingen ruchtbaar te maken.

Ik zegde u reeds, dat de toestanden daar in die sombere loodsen en in de oude kamerwoningen nog heel wat te wensen laten. Maar dat men er met de beste bedoelingen bezielde is, en dat er nu, met regeringshulp, hard wordt gewerkt om betere behuizingen in te richten voor de vluchtelingen.

De gemeentesecretaris, Mr. Dr. F. S. Witteveen en later ook de wethouder, de heer H. J. Tichelman, burgemeester Jhr. Mr. A. A. van Doorn van Koudekerke was door familieomstandigheden verhinderd deel te nemen aan de ontvangst, zij wezen ons op de ontzaglijke moeilijkheid om daar opeens, die 8^e en 9^e oktober, een kleine 40.000 vluchtelingen te voeden en onder dak te brengen. Toch is dit gebeurd. Eenieder heeft de ingevingen van zijn hart gevolgd en zijn plicht gedaan. Maar nu, tien weken later, valt er nog altijd veel te doen. De particuliere zorg trekt zich meer terug, de ambtelijke zorg komt dus op de voorgrond. De overheid doet het mogelijke om het

grote gebrek te lenigen, maar als heel Nederland eens wist welke behoeften hier nog bestaan, dan zouden de mensen nog weer eens diep in de beurs tasten, zegde de secretaris, hoeveel er ook reeds is gevraagd en gegeven, waarbij de belangstelling uit het buitenland mede dankbaar dient te worden erkend. Want weliswaar doet het rijk het zijne, maar daarbij wordt steeds op de meest mogelijke zuinigheid aangedrongen.

Vlissingen heeft, evenals Hansweert, van het begin af een grote aantrekkingskracht op de vluchtelingen gehad, niet alleen omdat zij er te water gemakkelijk uit Antwerpen konden komen, maar, wat de eerste stad betreft, omdat zij hoopten van daaruit naar Engeland over te steken. Dit is voor Vlissingen een groot bezwaar. Want ook in de andere delen van ons land meent men dat hier maar voortdurend voor iedereen aanstonds gelegenheid bestaat tot die overtocht, wat geenszins het geval is. En de eindeloze toevoer van vluchtelingen uit dien hoofde maakt de verzorging hier zo uiterst moeilijk. Dikwijls komt er laat nog een hele stroom mensen mee met de trein, die een verre reis achter de rug hebben en voor wie dan nog weer hulp, voeding onderdak moet worden gezocht in de overvolle gemeente. Die zendingen blijven maar voortduren, bijvoorbeeld ook uit Rotterdam, door bemiddeling van de Engelse consul. En dan weet men gewoon geen weg met de mensen. De burgemeester heeft dan ook aan de gemeentebesturen, comités en particulieren reeds verzocht, om alleen vluchtelingen te zenden, die voorzien zijn van kaarten voor de mailboot, omdat zij anders steeds enige dagen moeten wachten en aan ontberingen blootstaan. Maar deze waarschuwing helpt niet. En dit maakt het gemeentebestuur ten einde raad.

Het beschikt nu eenmaal over weinig grote gebouwen. In het begin zijn alle openbare en veel bijzondere scholen, de kerken enz. vol gelegd. Dat heeft vrij lang geduurd, maar het was niet vol te houden.

Nu is het onderdak vaak zeer bescheiden. Men dacht, dat het verblijf kort zou duren, dat de mensen zich bij het gunstige jaargetij zouden kunnen behelpen in de loodsen aan de havens en bij particulieren. Maar toen het koud werd, bleken die loodsen, die nu eenmaal niet voor mensen bestemd zijn, daarvoor ook minder geschikt. Zij worden nu vertimmerd, van kachels voorzien en in overleg met de regeringscommissaris worden er twee nieuwe loodsen bijgebouwd.

Van november af deden zich een paar gevallen van roodvonk en enige van tyfus (hiervan waren er de 8^e december eenendertig op de vijfduizend vluchtelingen, met drie sterfgevallen) en dit alles maakt het ongewenst dat behoeftige vluchtelingen langer bij particulieren vertoeven.

Prof. Niermeijer heeft in het Groene Weekblad de burgemeester verweten dat hij niet voor ziekenbarakken heeft gezorgd. Maar van half oktober af heeft de burgemeester herhaaldelijk getelegrafeerd om barakken en hulp. Een overgroot aantal gewonde Belgische soldaten vulde het gemeentelijk ziekenhuis, de barak voor besmettelijke zieken en het St. Jozefziekenhuis. Toen zijn dus rijksbarakken gevraagd en hulp voor het mogelijk voorkomen van besmettelijke ziekten. En nu eindelijk is de gemeentebarak leeg, en is ook het rijk te hulp gekomen. Het gemeentebestuur verdient dus geen verwijten.

De commissaris van politie deelde ons vervolgens mee, dat de vluchtelingen aanvankelijk zeer bedrukt waren en zeer dankbaar. Nu zijn er nog een vijfduizend over en die worden erg ontevreden. Dat ze absoluut geen werk hebben en overdag maar in het stro blijven liggen, in die triestige loodsen, bevordert natuurlijk hun ontstemming. Bepaalde politiemaatregelen zijn er echter niet nodig geweest. Het aantal misdrijven onder deze mensen is miniem. Hoewel enige Belgische politieambtenaren, die de Vlissingse politie

krachtig hebben geholpen, verklaren dat hier wel de onderste lagen voorkomen. De laatste tijd zijn er enkele kleine diefstallen gepleegd, is er wel eens gekrakeel, maar over het algemeen heeft de politie heel weinig met hen te doen. Een enkele maal wordt wel eens van hun voedsel verkocht aan landbouwers voor het vee; een enkel geval is er van het verkopen van kleren aan opkopers. Maar men moest dan ook niet vergeten, dat verreweg de meesten van hen helemaal geen geld meer hebben. De meesten: er hebben er zich aangemeld om voeding, die bij visitatie bleken 1700, 1800 en 1900 frank in papier en goudgeld bij zich te hebben. Op één man, die in een loods leefde van de algemene liefdadigheid, werd zelfs over de 8000 frank gevonden. Natuurlijk zijn alleen de verdachten gevisiteerd. En onder de vele duizenden zijn er een honderd aangetroffen, die in het bezit waren van voldoende middelen om voor zichzelf te zorgen.

De wethouder Tichelman verklaarde ons nader dat de stad nu moet worden schoongemaakt van vluchtelingen op kamertjes, die de gezondheid in gevaar brengen. Aan hen worden geen kolen meer verstrekt, en op de duur worden ook hun etenskaarten ingetrokken, als zij zich niet begeven naar de loodsen, die goed verwarmd zijn, die afgeschut worden voor tachtig gezinnen in het midden: aan de ene kant voor mannen, aan de andere kant voor vrouwen. Op 784 eetkaarten wordt er nu dagelijks voedsel gehaald voor ruim 5000 mensen. Hiervan verblijven er 941 in de asielen, 1400 in scheepsruimen, 490 op vissersschuiten en de rest op kamertjes. Telt men hierbij de verschillende bemiddelde Belgen, van wie er ook nog een 400 à 500 op de St. Annekensboten wonen, dan komt men op een totaal van 6000 à 7000 vluchtelingen.

Een commissie van Engelse heren bevracht om de andere dag kosteloos een boot met ongeveer 250 vluchtelingen, ambachtslieden, zoals bankwerkers, landbouwers, wolbewerders, om hen naar Engeland over te brengen. Het provinciale

vluchtelingencomité stelde dagelijks ongeveer vijftig uitgewekenen in staat gratis of tegen verlaagde prijs plaats te nemen op de boten van de Zeeland. Aan dit laatste is echter van hogerhand een einde gemaakt. De mailboot neemt er elke dag 400 mee. Maar de aandrang is veel en veel groter. En, zoals gezegd, maken deze onverwachte zendingen het vraagstuk van de vluchtelingenverzorging zo nodeloos moeilijk. De vrees bestaat dan ook dat men in Vlissingen genoodzaakt zal worden de scholen weer in te ruimen als vluchtelingenverblijf. En reeds is het onderwijs in oktober te lang gestoord geweest. Doch bovendien verbiedt de inspecteur van de volksgezondheid het doorzenden van vluchtelingen uit deze stad naar elders in ons land en mogen de autoriteiten hen alleen nog maar laten vertrekken naar Antwerpen en Folkestone.

Ten overvloede kwam de volgende dag de boot met 400 vluchtelingen, die het Engelse comité naar Engeland had uitgezonden, weer met al die mensen terug. Al deze omstandigheden, betoogden de heren, brengen onze beste voorzorgen steeds weer hopeloos in de war.

Belgische vluchtelingen.

De toeloop van vluchtelingen naar Vlissingen blijft aanhouden en wordt verontrustend. Er moet met de ruimte erg gewoekerd worden en de op de Nieuwe Markt te bouwen loodsen vorderen langzaam. Het Engelse comité kan vóór zaterdag 2 januari geen nieuwe inschrijving doen voor gratis reizen naar Engeland.

Berlijn, 18 december. Het grote hoofdkwartier deelt officieel mee:

De strijd bij Nieuwpoort staat gunstig, maar is nog niet afgelopen.

De oorlog.

Een oorlogscorrespondent van de Tijd seint: De Engelse vlieger, die in Breskens is neergekomen en nog één bom bij zich had, toen hij werd ontwapend, had te voren vier bommen geworpen in de wijk fort-Lapin te Brugge. De aangerichte schade is niet bekend.

Als men van Sluis naar Brugge gaande, bij die plaats rechtsaf slaat, om het kanaal naar Oostende te volgen, dan komt men tenslotte aan een punt waar dit kanaal de vaart van Zeebrugge opvangt. Hier is de wijk Fort-Lapin, en er bevinden zich twee bassins. Na het bombardement van Zeebrugge is deze wijk streng afgesloten en de bewoners, die er zich bevinden, mogen zich niet met de overige Bruggenaren onderhouden. Sinds genoemde tijd mogen alleen op een bepaald uur de kooplui aan de brug komen, waar ook de bewoners van deze wijk zich dan vervoegen om hun waren te betrekken. Een en ander geschiedt uitsluitend onder toezicht der soldaten.

Het is dus duidelijk, dat zich in die wijk iets bijzonders afspeelt; en daar die maatregelen genomen werden, direct na het bombardement van Zeebrugge, ligt de veronderstelling voor de hand, dat daar thans de onderzeeërs liggen en er waarschijnlijk ook gemonteerd worden. Temeer daar zich op dezelfde plaats twee bassins bevinden, waarvan het kleinste uitstekend als werf te gebruiken.

Zeebrugge is een plaats, die de laatste dagen voortdurend op de lippen der Duitsers ligt en niet zonder vrees wordt ze uitgesproken. Als een zeker feit kan ik nl. melden, dat de Duitsers op het ogenblik ten zeerste bevreesd zijn voor een landing van een Engels leger te Zeebrugge, tegen welke mogelijkheid, die ze stellig verwachten, dan ook talrijke maatregelen genomen zijn. Het aanvoeren van het zwaardere geschut betekent niet een verweer tegen een eenvoudig

eventueel vernieuwd bombardement, maar vooral tegen een landing.

Ook de krachtige bezetting der kustplaatsen is hiermee verklaard. Ik schat het aantal soldaten, dat op het ogenblik langs de kust ligt van Oostende tot de Hollandse grenzen op 20.000. In de gehele duinenreeks zijn batterijen geplaatst en daarachter liggen lange rijen loopgraven, parallel met de strandlijn. Op een km daarachter weer staan verschillende batterijen.

Een poging tot landing der Engelsen wordt bovendien spoedig verwacht, waarschijnlijk tegelijkertijd met een algemeen krachtig offensief der bondgenoten aan de IJzer.

Van het front in Vlaanderen.

Een oorlogscorrespondent van het Berliner Tageblatt schrijft:

“Wie het IJzerkanaal heeft gezien, weet dat het voor onze rechtereuleugel haast onmogelijk is geworden, terrein te winnen. Het is eigenlijk geen “terrein” meer, het is een onafzienbaar meer van grijze modder.

Onze stellingen strekken zich aan de kust tot aan de mond van de IJzer bij Nieuwpoort uit. Hier steken twee houten pieren in zee, de oostelijke is in onze handen, de andere in die van de bondgenoten. Het Belgische draadloze station op een der pieren is kapot geschoten.

Onze vooruitgeschoven stellingen zijn slechts langs buitengewoon modderige wegen te bereiken. Als men er gaat graven, vindt men reeds op 30 cm diepte het grondwater, dat overal in de voren op de akkers staat. Kanonnen en wagens blijven op deze wegen in de modder steken, paarden zakken er soms tot de buik toe in.

Het IJzerkanaal vormt de natuurlijke grens der beide fronten. Op sommige plaatsen liggen de loopgraven maar 120 meter van elkaar, bij Diksmuide, waar nog overblijfselen van de brug over het kanaal liggen, slechts 40 meter. Elke poging om het kanaal over te steken, wordt dadelijk met hevig geschutvuur verijdeld.

Op vele plaatsen zijn de stellingen van onze tegenstanders beter beschermd dan de onze, daar de westelijke oever van het kanaal hoger is dan de oostelijke. Hun loopgraven zijn daardoor droger dan de onze waarin een voet water staat, zodat zij dagelijks uitgepompt en leeg gehoosd moeten worden.

Naar mijn overtuiging kunnen wij onder deze ongunstige omstandigheden op dit deel van het front niet opschieten. Doch onze tegenstanders kunnen om dezelfde redenen al evenmin veel uitrichten. Ik ben dan ook van oordeel dat de strijd in Noord-Vlaanderen op het dode punt staat.”

Op 15 september heeft minister Asquith in het Engelse Lagerhuis medegedeeld dat van regeringswege een onderzoek was gelast naar wreedheden en overtredingen van volkenrechtelijke bepalingen, door de Duitsers in België begaan. Thans heeft de Engelse regering bekend gemaakt dat er enige honderden gevallen tot in alle bijzonderheden zijn opgetekend en dat het aldus verkregen materiaal ter nadere beoordeling en verwerking in handen van een commissie is gesteld, waarvan burggraaf Bryce voorzitter is.

Naar de Frankfurter Zeitung verneemt is nopens de kwestie der oorlogsschattingen in België opgelegd nog generlei beslissing door de Duitsers genomen. De daaromtrent in Nederlandse en Engelse bladen opgenomen berichten noemt het blad onjuist.

Zaterdag 19 december 1914 – avondeditie

De Belgische vluchtelingen.

Het provinciaal comité tot hulpverlening aan vluchtelingen in Zeeland schrijft ons:

Tegenover de klacht van de burgemeester van Oostburg, opgenomen in het verslag van de tocht der journalisten door Zeeland, Brabant en Limburg, in het avondblad van donderdag 17 december en naar aanleiding van het in dat verslag gerelateerde omtrent het gebrek aan onderkleding voor de vluchtelingen, wensden wij er op te wijzen, dat op de 3e december twee circulaires van ons comité zijn uitgegaan van de navolgende inhoud en gericht: de eerste aan de burgemeesters, de tweede zowel aan de burgemeesters als aan de plaatselijke vluchtelingencomités, te weten:

- a. Aan de burgemeesters in Zeeland:

Edelachtbare Heer

Het Nederlandse comité tot steun aan Belgische en andere slachtoffers te Amsterdam (secretariaat Kalverstraat 64) vernam dat in Zuidelijke grensplaatsen uitgewekenen vertoeven behorende tot de betere klasse, doch van wie het geld is opgeteerd.

Aan dergelijke uitgewekenen kan, door bemiddeling van genoemd comité tot beperkt aantal, gratis huisvesting worden verleend bij particulieren.

Wij verzoeken U daarom dergelijke gevallen, indien deze zich in uw gemeente voordoen, ter kennis van dat comité (afdeling huisvesting) te willen brengen en tevens ook ons comité daarvan op de hoogte te stellen, een en ander onder duidelijke opgave van de namen, het

aantal leden van het gezin, en van het beroep of de maatschappelijk positie van de betrokken personen.

Namens het provinciaal comité enz.

b. Aan de burgemeesters en de plaatselijke comités in Zeeland:

Waar het schijnt voor te komen dat nog op onderscheidene plaatsen gebrek aan de nodige voedingsmiddelen, kledingsstukken en dekens voor de Belgische uitgewekenen heerst, zodat burgemeesters of plaatselijke comités zich verplicht achten een beroep te doen op de publieke liefdadigheid of op de hulpmiddelen van comités buiten de provincie, brengen wij nadrukkelijk nog eens onder uw aandacht:

1°. Dat het provinciaal comité zich belast heeft met de zorg voor de aanvoer en de verdeling der vereiste levensmiddelen in de provincie: dat burgemeesters of comités die vrezen voor onvoldoende voorraad levensmiddelen voor de vluchtelingen, zich derhalve hebben te wenden tot het provinciaal comité, adres mr. P. Dieleman te Middelburg, en niet tot de etappecommandant, noch tot de regeringscommissaris (zie circulaire van 28 oktober).

2°. Dat aan hetzelfde adres dekens voor de vluchtelingen kunnen worden aangevraagd, terwijl gebruikte dekens daarheen behoren te worden teruggezonden (zie zelfde circulaire).

3°. Dat aan hetzelfde adres (zoveel mogelijk gespecificeerd) aanvragen om noodzakelijke kledingsstukken en schoeisel voor de vluchtelingen kunnen worden gericht, en het derhalve volkomen overbodig is, ja in strijd met de voorwaarden van een juiste distributie, zich tot andere comités te wenden om steun.

Indien plaatselijke comités financieel niet bij machte zijn de vluchtelingen die in hun gemeente verblijven van het nodige te

voorzien, kunnen zij zich tot de burgemeester van hun gemeente wenden om subsidie uit de gemeentekas; blijkt deze niet toereikend dan kan de burgemeester aan de minister van binnenlandse zaken een voorschot uit de rijkskas verzoeken.

Uit een en ander volgt, dat, indien ergens in de provincie gebrek aan het nodige voor de vluchtelingen heerst, de schuld daar ter plaatse moet liggen, doordat niet tijdig getracht is op bovenvermelde wijze daarin te voorzien.

Tevens worden de heren burgemeesters nog herinnerd aan het verzoek om de opgave van het getal der behoeftige vluchtelingen op de 1e en de 15e van elke volgende maand in hun gemeenten aanwezig te doen toekomen aan mr. J. F. van Deinse, te Middelburg.

Middelburg, 8 december 1914.

Namens het provinciaal comité enz.

Wat de “pauvres honteux” betreft, waarover de eerste circulaire loopt, is bij onze secretaris van één burgemeester (zegge één), en dat was niet de burgemeester van Oostburg, opgave ingekomen omtrent één familie. Ons comité wil hiermee niet beweren dat deze categorie personen, waarop gemelde circulaire doelt, niet bestaat, doch dat, als zij niet geholpen wordt, de schuld ligt ter plaatse, waar zij gebrek lijden.

En wat de kledingvoorziening betreft, menen wij nadrukkelijk te mogen constateren, dat te dezen opzichte al gedaan wordt wat gedaan kan worden. Aan iedere aanvraag van burgemeesters en comités in de provincie wordt vanuit ons centraal magazijn te Vlissingen zo spoedig mogelijk voldaan en sinds begin november is reeds voor meer dan 25.000 gulden aan ondergoed over de provincie gedistribueerd. Bovendien worden uit Engeland talrijke

goederenzendingen ontvangen, welke wel niet alle uitmunten in bruikbaarheid van de inhoud, doch die toch in een dringende behoefte voorzagen en dankbaar werden aanvaard, terwijl eveneens enige keurige zendingen van prof. Niermeyer en uit verschillende delen van het land werden ontvangen en uitgedeeld en nog steeds zowel schoeisel als kleding in belangrijke massa's wordt aangekocht uit rijks gelden.

Indien derhalve de voorziening in noodzakelijke kledingsbehoeften ergens in Zeeland te wensen overlaat, laten dan toch de autoriteiten of comités, die ter plaatse de leiding hebben, hun klachten of aanvragen bij het provinciaal comité indienen en niet ertoe bijdragen, dat de indruk gevestigd wordt, dat in deze provincie niet behoorlijk wordt gezorgd voor de vluchtelingen.

Belgische studenten in Nederland.

Men meldt uit Utrecht aan De Tijd:

De oproep van prof. Schrijnen in de bladen had dit succes, dat honderd niet geïnterneerde Belgische studenten zich opgaven voor mogelijke voortzetting van studies, terwijl van de geïnterneerde studenten zich een voldoende aantal opgaf. De professoren Schrijnen, Collard en Noyons hebben thans met dr. Kuyper van de minister van oorlog verkregen, dat nu reeds een aanvang is gemaakt om alle geïnterneerde Belgische studenten onder te brengen in het Zeisterkamp, teneinde hen van daaruit dagelijks onder geleide naar de voor het universitaire onderwijs inmiddels te Amersfoort gereed gemaakte lokalen heen en terug te voeren. De genoemde hoogleraren hebben zich, samenwerkend met de Utrechtse rector magnificus, prof. Snellen, dr. Hettema Buitenrust, voorzitter der algemene interneringscommissie, en de commandant van het interneringskamp, met de regeling van een en ander belast. Daar de

lokalen te Amersfoort nog niet geheel gereed zijn, zal eerst na het einde van de kerstvakantie een aanvang worden gemaakt met conferenties in de Hollandse en Franse taal, te geven door hier te lande vertoevende Belgische professoren en verscheidene hoogleraren van Nederlandse universiteiten. Door de krachtige hulp van verschillende studentencorporaties zijn te Utrecht ruim dertig naar Nederland uitgeweken Belgische studenten al of niet tegen vergoeding bij burgers gehuisvest.

Zij mogen allen de colleges aan de universiteit kosteloos volgen. Voor hen wordt een studieprogramma samengesteld, dat zoveel mogelijk gelijkt op het Belgische. Ongeveer twintig studenten van de Ecole Spéciale moesten naar Delft worden verwezen, om daar hun studies aan de Technische Hogeschool te kunnen voortzetten.

Postverkeer met België.

Behalve met Vlaanderen schijnt ook het postverkeer met de Belgische provincies Namen en Henegouwen, zij het met veel vertraging, hersteld. Verschillende personen hebben van hun familie te Bergen, Namen, Charleroi en omliggende gemeenten briefkaarten en open brieven ontvangen, welke over Duitsland verzonden waren en voorzien waren van Duitse postzegels met de opdruk: Belgien. Deze correspondentie was gemiddeld 10-12 dagen onderweg. Ook uit Nederland naar genoemde plaatsen verzonden brieven schijnen te zijn aangekomen.

Ambulancewerk voor de Belgen.

De ingekomen milde giften, door het centraal comité in Nederland voor de Nederlandse ambulance in België, met grote dankbaarheid ontvangen, hebben het comité in staat gesteld, in de eerste plaats belangrijke bijdragen te leveren voor de twee bij het uitbreken van

de oorlog ingerichte Nederlandse ambulancen te Brussel, in de tweede plaats steun te verlenen aan ambulancewerk onder het Belgische volk zowel te Antwerpen als onder de vluchtelingen in Noord-Brabant en Zeeuws Vlaanderen, en verder zelf ook praktisch werk onder handen te nemen door uitzending van een daartoe in huur genomen ziekenauto naar de dorpen bezuiden Bergen op Zoom, gedurende het tijdvak van 10 tot 19 oktober.

Twee leden van het comité hebben zich persoonlijk met de leiding van het laatstbedoelde ambulancewerk belast, voornamelijk bestaande in het vervoeren van zieken, ouden van dagen, gebrekkigen, kraamvrouwen en zuigelingen, die met de grote vluchtelingenstroom de Nederlandse grens waren over gekomen en die uit hoofde van hun lichamelijke gesteldheid niet in staat waren, verder ons land in te trekken, en in groten getale in grensdorpen als Hoogerheide, Putte en Ossendrecht een onderkomen hadden moeten zoeken.

En juist daar was ook de tijdelijke vestiging van Belgen in verhouding tot de bevolking het talrijkst en als gevolg daarvan het gebrek aan de hoogst nodige levensbehoeften, reeds voor gezonde mensen het meest nijpend. Zo herbergde Ossendrecht, een gemeente van 3000 zielen, gedurende enige dagen meer dan 50.000 vluchtelingen tegelijk. Door overbrenging van de zieken enz. uit de dichte opeenhopingen van mensen in kerken, kloosters, boerderijen, enz. naar de gasthuizen te Bergen-op-Zoom en de aldaar door dr. Van der Groot uit Den Haag in allerijl ingerichte noodhospitaal, is er veel nood gelenigd kunnen worden, om niet te zeggen menig mensenleven gered.

Ten blijke dat het verrichte werk behalve van de patiënten ook van de zijde der plaatselijke autoriteiten, veel waardering heeft ondervonden, moet er vermeld worden, dat het comité een

bijzondere schriftelijke dankbetuiging heeft ontvangen van de burgemeester en het steuncomité van Ossendrecht.

De totale ontvangsten zijn: centraal comité rechtstreeks 8179,13 gulden en 249 frank; subcomité Rotterdam 6952,40 gulden en 75,06 frank, samen 15.131,53 gulden en 324,06 frank. Hiervan is gezonden aan het comité van de Nederlandse ambassade te Brussel 10.415,13 gulden en 324,06 frank, uitgegeven voor ander ambulancewerk onder de Belgen 4389,09 gulden, totale uitgaven 14.804,22 gulden en 324,06 frank; saldo in kas 327,31 gulden.

Gewonde Belgische militairen.

Heden is de Rode Kruiskliniek in de Raampoortstraat alhier gesloten. De 31 gewond geweest zijnde Belgische militairen, die daar nog werden verpleegd, zijn allen overgebracht naar het Sint Franciscusgasthuis.

Alvorens de kliniek te verlaten, hebben de Belgen allerhartelijkst afscheid genomen van de directrice, mevrouw Ch. Kleyn van Willigen, de zusters en de helpsters.

Parijs, 18 december. De officiële mededeling van hedenavond 11 uur luidt:

Wij hebben een weinig terrein gewonnen langs de duinen ten noordwesten van Nieuwpoort.

Twee krachtige tegenaanvallen van de vijand ten noorden van de weg van Ieper naar Menen zijn afgeslagen.

Berlijn, 19 december. Het grote hoofdkwartier meldt hedenochtend:

In het westen hebben onze vijanden gisteren een reeks aanvallen ondernomen.

Bij Nieuwpoort, Bikschote en ten noorden van La Bassée wordt nog gevochten.

Londen, 19 december. Aan de Daily News werd eergisteren uit Noord-Frankrijk geseind:

Langs het gehele front tussen Nieuwpoort en Rijsel hebben de bondgenoten op vastbesloten wijze het offensief hervat en de berichten van verschillende punten van de gevechtlijn tonen aan, dat de voorwaartse beweging met een algemeen succes wordt bekrond.

Londen, 19 december. De Daily Chronicle verneemt uit Noord-Frankrijk, dat de bondgenoten ten noorden van Diksmuide en ten zuiden van Nieuwpoort zijn opgerukt en zich verenigd hebben met de troepen aan de noordoostelijke kant van het overstroomde gebied. Zij hebben Roeselare genomen en zijn naar Middelkerke (tussen Oostende en Nieuwpoort) opgerukt.

Londen, 19 december. De Daily Telegraph verneemt uit Noord-Frankrijk dat Roeselare door de Franse en Engelse voorposten bezet is. De Duitsers schijnen voorgoed uit de stad weggetrokken te zijn.

Diksmuide is in zijn geheel door de bondgenoten bezet.

Londen, 19 december. Aan de Daily News uit Noordoost-Frankrijk:

De inneming van Roeselare zou een zo belangrijke overwinning betekenen, dat men moeilijk kan geloven, dat het dan niet onmiddellijk bekend zou zijn gemaakt.

De Engelse monitors hebben de opmars van de Franse en Belgische troepen voorbij Nieuwpoort en langs de kust nog krachtadiger gesteund dan voorheen.

De Belgen vechten met zeldzame geestdrift bij deze voorwaartse beweging.

Londen, 19 december. De Daily Mail verneemt uit Noord-Frankrijk: De opmars der bondgenoten voorbij Nieuwpoort in de richting van Oostende is het gevolg geweest van het schitterend optreden der Franse dragonders, die met de Belgische infanterie samenwerkten. Een poging van deze dragonders om een omtrekkende beweging in de duinen bij de badplaats Nieuwpoort uit te voeren, was door Duitse machinegeweren, die verdekt waren opgesteld, vrijdeld. De avond van de volgende dag galoppeerden de dragonders andermaal om de rechtervleugel van de vijand heen en omsingelden de Duitsers in de duinen. Zij namen er 900 gevangen. De opmars werd vervolgens met kracht voorbij Nieuwpoort voortgezet. Het vechten was het hevigst te Lombardsijde.

Van het westelijke gevechtsterrein.

De oorlogscorrespondent van De Tijd seint op 19 december uit Duinkerken: Het offensief der bondgenoten wordt met grote kracht voortgezet van Nieuwpoort tot de Vogezen en dezer dagen kan men belangrijke gebeurtenissen tegemoet zien. Engelse en Belgische troepen, door Franse marinetroepen versterkt, hebben na de aankomst van de koloniale en Indische troepen over het gehele front te hebben afgewacht, verwoede aanvallen begonnen ook in West-Vlaanderen. Tevoren waren de Duitse posities grondig door vliegeniers verkend, ondanks het afschuwelijke weer. De geestdrift van de troepen der bondgenoten is onweerstaanbaar. Loopgraven, enige km vóór Roeselare, werden stormenderhand genomen en de Vlamingen liepen de Duitse infanterie onder de voet, onder het zingen van de Vlaamse Leeuw. Ook de bruggenhoofden van Diksmuide zijn bij een bajonetaanval, door artillerie gesteund, na bloedige gevechten genomen, waarna onmiddellijk noordwaarts van

Diksmuide vooruit werd gerukt. Uit de sterk verschanste loopgraven bij Nieuwpoort moesten de Duitsers wijken na menige dode te hebben achtergelaten. Geholpen door het Engelse scheepsgeschut van de Noordzee uit werd door de bondgenoten Sint Joris aangevallen met behulp van geïmproviseerde bruggen, houtvloten en gelegenheidssloepen.

Van Lombardsijde zijn de laatste huizen in puin geschoten in gevechten van man tegen man.

De Franse cavalerie voerde met ontstuimig elan charges uit. De verliezen aan doden, gewonden en gevangenen zijn over en weer groot, daar ook de Duitsers streden met taaie vastberadenheid.

Van de oorlogscorrespondent van De Tijd te Koksijde:

In militaire kringen alhier verneem ik, dat de Engelsen de tijd gekomen achten om te trachten de kust te zuiveren en de Duitsers naar het oosten te dringen. Oostende zou voortaan de haven van landing zijn van de verse Engelse troepen. De Engelsen hebben het oog op het kanaal van Zeebrugge naar Gent, waarlangs het vervoer van zwaar geschut een groot gemak is en de toevoer van munitie op grote schaal kan geschieden, terwijl de wagens dan voor andere doeleinden, zoals de toevoer van troepen, kunnen gebruikt worden door de bondgenoten.

Koortsachtig wordt door de bondgenoten gewerkt, ook in de fabrieken van oorlogsmateriaal. In verschillende bedrijven te Havre worden metaalbewerkingen gevraagd, zo druk werkt men er aan het maken van kanonnen en projectielen. Bij Schneider wordt op het ogenblik een partij kanonnen, die op de Duitsers zijn buit gemaakt, pasklaar gemaakt voor het Franse kaliber.

Antwerpen. De correspondent van het Handelsblad te Antwerpen schrijft:

De geruchten omtrent inkwartiering van Duitse soldaten bij Antwerpse ingezetenen blijken stellig overdreven te zijn. Een onderzoek is wel gedaan door de politie omtrent de onbewoonde huizen, maar alleen die van 10 of 12 vertrekken komen in aanmerking. Alleen de officieren, welke niet verlangen in hotels te logeren, zullen daar worden ondergebracht. Enige officieren namen hun intrek bij gegoede burgers, echter na onderlinge overeenkomst, daar dat geenszins verplichtend is.

Ik verneem, dat de meelvoorraad voldoende is om de bevolking nog gedurende 15 dagen te voeden. Een nieuwe regeling zal de bakkers worden opgelegd.

Het verkeer met België.

Men meldt ons uit Maastricht:

Wordt het verkeer met België van de grensplaatsen van Noordbrabant en Zeeland uit hoe langer hoe moeilijker, hier begint het buurtverkeer weer enigszins te herleven. Was tot voor enkele dagen de stoombootdienst de enige verbinding met Luik, thans kan men die plaats ook per tram bereiken, al is het langs een omweg. Volgens een in druk uitgegeven dienstregeling vertrekken hier, behalve op zondag, 4 maal per dag trams naar Tongeren, Bassenge, Glons, Herstal en Rocour, terwijl men in beide laatste plaatsjes elektrische trams naar Luik vindt. Ook kan men tweemaal per dag over Tongeren naar Hasselt en tweemaal naar Maaseik reizen, terwijl elke morgen (behalve op zondag) om zeven uur een tram van de Brusselse Poort af over Tongeren, Sint Truiden, Tienen, Jodoigne naar Brussel vertrekt waar zij te Schaarbeek (Daillyplein) te 14 u 30

westeuropese tijd aankomt. Er wordt van deze trams druk gebruik gemaakt. Daar de circulatie in België niet toegestaan is zonder passen, worden deze meestal van een der grensplaatsen af genomen. Aan het Duitse vice-consulaat staan de mensen lang voor de vastgestelde tijd in groten getale te wachten om passen te halen.

Uit Antwerpen.

Men schrijft ons uit Roosendaal: Uit zeer betrouwbare bron kregen wij heden het bericht, dat de vleesnood te Antwerpen zeer groot is en de prijzen tot het uiterste zijn gestegen. Men hoopt er, dat Nederlandse vishandelaren grote partijen vis naar Antwerpen zullen verschepen.

Van Franse zijde.

Het Franse gezantschap te 's Gravenhage deelt heden het volgende mee omtrent de krijgsverrichtingen:

De 17^e december kenmerkte zich tussen de zee en de Leie door een krachtige vooruitgang onzerzijds. Wij hebben de weg naar Lombardsijde aan zee bereikt. Oostelijk van Steenstrate hebben wij vijandelijke loopgraven genomen, 350 meter terrein gewonnen, honderd gevangenen gemaakt en drie mitrailleurs veroverd. In de streek van Bikschote hebben wij 500 meter terrein gewonnen, 60 gevangenen gemaakt en drie mitrailleurs genomen. Op de weg van leper naar Menen zijn wij honderd meter vooruit gekomen.

De hoofdredacteur van het Japanse blad Asahi heeft toestemming gekregen om een erezwaard aan te bieden aan de koning der Belgen. Het wapen komt uit de Japanse provincie Bizer, die beroemd is voor zijn lemmeten. Het wapen is een wonderstuk van oude smeedkunst. Het heeft eertijds behoord aan een der beroemde provinciale gouverneurs. Waarschijnlijk zal de plechtige aanbidding van het

zwaard aan de koning in januari plaats vinden. Een correspondent van Asahi, Sugimura, zal het zwaard aan de koning overhandigen.

Verdachte wegwijzers?

Te Middelburg is in beslag genomen een reclameplaat voor kinawijn, waarop aanwijzingen zouden staan omtrent wegen, geschikt voor militairen. De plaat, afkomstig van een firma te Gent, is naar Den Haag gezonden. In België zouden deze platen in groten getale zijn verspreid.